Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА“
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
ВІВТОРОК, ЧЕТВЕР І СУБОТУ
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ“
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA“.

# СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA“
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ — Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association. — SINGLE COPY 4 CTS.

РІК XXVIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., ВІВТОРОК, 27-го ЛИПНЯ 1920. ЧИСЛО 90. VOL. XXVIII. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, JULY 27, 1920. No. 90.

# БОЛЬШЕВИКИ ЗГОДИЛИСЬ НА ПОЛЬСЬКУ ПРОСЬБУ О МИР.

## ПОЛЬСЬКІ ҐЕНЕРАЛИ РОЗПОЧИНАЮТЬ ВСТУПНІ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ЗАВІШЕННЯ ОРУЖА З БОЛЬШЕВИКАМИ.

**Заключенне перемиря відбудесь правдоподібно на Україні в Берестю Литовськім.**

ВАРШАВА, 24. липня. — Згідно з поголосками, які кружать в польських соймових кругах, переговори в справі завішення оружа між Польщею а большевиками відбудуться правдоподібно в Берестю Литовськім, на Україні.

Перший мітінґ делеґацій обох воюючих сторін відбудесь на боєвім фронті. Большевики полишили Полякам вибір місця на переговори.

## БОЛЬШЕВИКИ ХОТЯТЬ ЗАГАЛЬНО МИРА.

**Врангель мусить скапітулювати.**

ЛОНДОН, 26. липня. — Анґлійський часопис „Ді Дейли Мейл“ подає, що савєтське правительство повідомило Велику Британію, що вона згодиться на мирову конференцію в Лондоні, однак заки та конференція начнеться, ґенерал Врангель, антібольшевицький вожд на Кримі мусить зложити оруже і забратись. Большевики дають повну запоруку особистого безпеченьства для ґенерала.

В тійсамій ноті савєтське правительство повідомляє Велику Британію, що воно годиться на перемирє в Польщі та висказує велике здивованнє, що Велика Британія так нагло відкликала торговельнні переговори з Росією.

## ПОЛЬЩА ПРОСИТЬ БОЛЬШЕВИКІВ О МИР.

**Деякі зміни в польськім кабінеті.**

ЦУРИХ, Швайцарія, 23. липня. — Польське правительство вислало до савєтського правительства просьбу о перемирє. Зміст просьби, яку вислали Поляки до Москви є слідуючий:

Згідно з нотою з дня 22. липня, пльське правительство відноситься отсим до савєтського правительства з пропозицією о завішенне оружа на цілім боєвім фронті як рівнож просить о висланне мілітарних представителів, які спільно з нашими представителями обговорять услівя перемиря.

Очікуємо вашої відповіди до 3. години сполудня, дня 25 липня. Найліпшим місцем, де наші військові представителі малиб побачитися, є дорога між Барановичами а Берестєм Литовським.“

ВАРШАВА, 22. липня. — Зараз по висланню депеші до Москви, відбулась реорґанізація польського правительства. Новим польським премієром є Вітош, а заступником премієра соціяліст Дашинський. Вітош є провідником в селянській партії. Позатим в склад польського кабінету входять тісамі члени що передше.

## БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕЙШЛИ РІКУ ЗБРУЧ.

**Хотять заняти зелізничий шлях між Бродами а Львовом.**

ВАРШАВА, 22. липня. — Згідно з депешою з Москви, большевицькі війська перейшли ріку Збруч коло Каменця подільського. Дальше на північ большевики перейшли ріку Стир і готовляться до сильного атаку, заміряючи взяти в посіданнє зелізничий шлях, що веде з Бродів до Львова.

Американці, що повертають з боєвого фронту говорять, що большевики покінчать боротьбу з Поляками, заки заберуть місто Львів, а то длятого що воно сильно забезпечене зі всіх сторін.

## ТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ МІЖ ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ А САВЄТСЬКОЮ РОСІЄЮ ЗІСТАЛИ ВІДКЛИКАНІ.

**Літвінов висміває пропозиції Ллойда Джорджа відносно перемиря з Польщею.**

КОПЕНГАҐА, 23. липня. — Максим Літвінов, асистент комісаря заграничних справ в савєтській Росії, звідомляє з Ревалю, що Каменев, і Красін і Мілютин, делеґати на торговельні переговори, повертають назад до Росії, а то длятого, що в останній хвилі Ллойд Джордж, заявив, що одиноким услівєм відновлення торговельних переговорів є принятте савєтською Росією перемиря з Польщею.

Літвінов, висміяв примітивну політику Ллойда Джорджа і назвав британське правительство скрайно партійним в конфлікті між Росією а Польщею.

## ЛЄНІН ВЗИВАЄ ВЕСЬ СВІТ ДО РЕВОЛЮЦІЇ.

**Каже, що робітнича кляса вже зовсім дозріла.**

МОСКВА, 21. липня. — Микола Лєнін, савєтський премієр, говорячи на третім інтернаціональнім зїзді, накидаєсь на Лігу націй і каже, що хотяй сотворили її капіталісти сильнійших держав, то однак ся інституція найбільше причинилась до всесвітної революції, яка є неминучою. Незгода між побідниками у сій війні, незгода між членами Ліґи націй, є найлучшими доказами, що всесвітний капіталізм тратить ґрунт під ногами. Робітнича кляса — говорив Лєнін — вже дозріла і власне третий інтернаціональний зїзд має на цили зорґанізувати весь світ до революції. Досвід показав, що некапіталістичні держави найбільше дозріли до впровадження комуністичних принціпів. Найбільшу перепону у всесвітній революції будуть робити так звані соціял-демократи.

## КАВКАЗ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

**Козаки і музулмани лучаться до спільної оборони.**

ПАРИЖ, 23. липня. — Згідно з вісткою яка наспіла до французького міністерства заграничних справ, кавказькі музулмани в порозумінню з козаками готовлять ся до спільної оборони перед наїздом большевиків. До злуки причинилося мабуть найбільше те, що большевики знущаються і переслідують мешканців Кавказу, особливо магометанців.

Відплачуючись большевикам за переслідування, місцеве населеннє начало масакрувати місцеві савети.

## ЛИТОВЦІ ГРОЗЯТЬ БОЛЬШЕВИКАМ.

**Жадають звороту Вильна.**

КОПЕНГАҐА, 23. липня. — Депеша з Ковна доносить, що напруженнє між Литовцями і большевиками щораз зростає. Большевики не додержують свого приречення і не хотять віддати Литовцям міста Вильна. Литовці сему запротестували і вислали до Чічеріна, комісаря заграничних справ, остру ноту в якій домагаються, щоби савєтське правительство додержувало обіцянок даних Литовцям, бо в противнім случаю може прийти до конфлікту.

## ЗІНОВЄВ АТАКУЄ ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ.

**Заявив, на інтернаціональнім зїзді, що Америка закопала свої демократичні засади.**

МОСКВА, 20. липня. — Зіновєв, большевицький управитель Петроґраду, в своїй промові на третім інтернаціональнім зїзді заявив, що Америка поповнила великий гріх зглядом своїх демократичних засад, переслідуючи тих, які вступили в ряди революції. Американська буржуазія — говорив він — визулася зовсім з демократичних принціпів, якими вона так чванилася. Тим своїм поступованнєм, Америка зазначила виразно ґрунт, на якім вона опирається.

## ЗАПІЗНО СПАСАТИ ПОЛЬСЬКУ БУРЖУАЗІЮ.

**Большевики готові заняти цілу Німеччину.**

БЕРЛІН, 24. липня. — Німецький ґенерал Гофман, каже, що тепер зовсім запізно спасати Польщу перед большевиками. Польська армія — говорить він — зовсім здеморалізована і не має найменшої сили. Сей факт доказує, що большевики, з математичною певностю, не вдоволяться Польщею, але підуть дальше на полудне і на захід. Німеччина не має рівнож відповідної сили, щоби боронити своїх границь. Червоні російські війска, під натиском сильної дисципліни бються о много лучше як їхні противники. Позатим цілию московського савєтського правительства є нічо инше як завойованнє всего світа мілітарною силою.

## УГОРЩИНА ГОТОВА БОРОТИСЬ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

**Рада з того, що Франція хоче їй помагати.**

БУДАПЕШТ, 22. липня. — Премієр угорського народнього кабінету Текель, заявив, що Угорщина мусить бути заздалегідь приготована на евентуальний наступ большевиків на її територію.

Теперішна ситуація — говорив Текель — вказує на те, що большевики хотять переїхатися по цілій Европі. Коли Польща впаде, тоді Угорщина являється одиноким оборонцем християнської демократії. Ми хочемо жити зі всіми сусідами в мирі, тому дуже радо приймаємо поміч зі сторони Франції. Колиби так мирова конференція хотіла еще раз перестудіювати і установити правильні границі між поодинокими народами у Східній Европі, тодіб може скорше прийшло до мира (?).

## АНҐЛІЯ ВІДСТАВИТЬ НУОРТЕВУ ДО РОСІЇ.

**Поїде через Естонію а не через Фінляндію.**

ЛОНДОН, 24. липня. — Сентері Нуортева, секретар совітського амбасадора до Злучених Держав, якого недавно в Лондоні арештовано, зістане, на його власне бажаннє, відставлений до Росії. Згідно з урядовим звідомленнем поїде він через Естонію, а не через Фінляндію, де давнійше його засуджено на смерть.

Через непорозумінне Нуортеву відослано з Лондону до Данії, але коли савєтське правительство звернуло увагу Анґлії, що наразиться на клопоти, коли його відправлять до Фінляндії, так зараз його назад забрано до Лондону.

Британське правительство заявляє, що воно ніколи не мало заміру відсилати Нуортеву до Фінляндії.

## БОЛЬШЕВИКИ ПОКАРАЛИ СВЯЩЕННИКА І МОНАХИНЮ.

**Засуджені агітували за царем і продавали кости святих.**

ЛОНДОН, 25. липня. — Бездротна депеша доносить, що народний суд в Москві засудив священника Теодозія, з донського монастиря і монахиню Серафиму за монархістичну аґітацію і за неправне набуваннє, гроший, а именно через продаваннє костий деяких святих.

Отець Теодозій дістав пять літ примусової праці, без арештуі, а монахиня, з огляду на старший вік, зістали віддана до публичної добродійної інституції.

## НОВІ ТАБОРИ.

(З віденського „Укр. Голосу“).

Вже що Поляки є консеквентні в вигублюванню нашої інтелінґенції, то і нічого говорити.

Після таборів Домбя, Модліну, Дембліну, Берестя, Стшалкової, Перемишля, Ялівця, виріс новий табор в Тухолі.

Ще не затерся страшний образ вмираючого з голоду українського стрільця на камінній підлозі на бадилях Буґшопів та проймаючий грозою вид пообгризаних щурами українських бранців, що цілими днями тинялися в ровах берестейської кріпости, — ще не затерлася кров на дошках пикулицьких бараків, ледви чи зелень прикрила могили сердешних борців — бранців, а вже стає нове марево горя українського стрільця, нове марево нужди таборів.

В давних построєних ще Німцями землянках без прич, без підлоги, то знову в стайнях, в яких роками стояла худоба примістили Ляхи нових українських полонених, підступно забраних на землях „союзниці“ України.

Темні, убійчі бараки, — в яких згинуло пять тисячів полонених Румунів і Москалів, а в друге тільки вбив там сипний тиф і нужда, стали мешканнєм наших стрільців.

Лист одного з нещасних бранців ось як змальовує сі страшні умовини в тухольському таборі.

„Поінформуйте міродатні круги — пише — що наше положеннє страшне. Найбільших злочинців не можна трактувати инакше як нас. Живемо у вогких, підземних льохах, гірших чим найвідразливійші пивниці. Крім сього сильно доскулює нам голод. Гроші нам повідбирали, полишаючи тільки по 100 марок. Та за них нічо не можна купити, бо команда табору не дозволяє на продажу „для єнцуф“. Староство теж заборонило продавати нам що небудь. От. Шльоссера арештовано. Що з ним станеться не відомо. Нехай громадянство знає, що ми для ідеї жертвували все, кров і життя, нас згинуло 40 тисячів за велику ідею нації а суспільність досі мало для нас зробила. До сеї пори не явився у нас ніодин делеґат, щоби поглянути на наше собаче істнуваннє. Ми досі не знаємо, що ми властиво є? Злодії — каторжники, чи ще щось гіршого? Так веґетувати можемо ще місяць, а опісля хиба прийдеться просити команду табору о видачу спису померших і божевільних. Просимо оголосити нашу адресу в часописях, взиваючи свояків до помочі українським арештантам харчами, бодай хлібом, бо гроші заберуть“.

Бранців не пускають Ляхи цілими днями до кльозетів та сим приневолюють полагоджувати свої потреби у сій самій кімнаті, в якій живуть. В наслідок сих безпримірних в історії таборів відносин треба сподіватися вже в короткому часі розпаношення хоріб.

В наслідок фатальної голодової поживи, якої норму поменшують ще крадіжі військових функціонерів, старшин і підстаршин — бранці приневолені голодувати; їх загороджено від світу в підземеллях, де вони мучаться в безпримірний спосіб.

Сі відносини є ганьбою, оґидою для польської держави. Їх память остане на довго, як нестерте пятно польським нащадкам, як сором цивілізованого світу; в сьому часі, коли навіть Анґлія не поважилася вбивати ворожих собі, диких повстанців індійських, то Польща вбиває наших бранців з жадливостю, з неописаним варварством.

Ми домагаємося, 1. щоби наша диплььоматична місія у Варшаві безпроволочно запротестувала проти сього плянового нищення українських полонених, 2. щоби поробила належні кроки у варшавській соймовій комісії для справ полонених в цілі переведення ревізії сього табору та 3. щоби дозволено Українському Червоному Хресту вислати комісію до таборів в Тухолі.

Прим. Редакції: Довідуємося, що з боку нашого Галицького Уряду пороблено в сій справі всі можливі заходи. Та успіх сих заходів очевидно від него не залежить.

## БЕЗСОРОМНЕ ЛЯЦЬКЕ НАСИЛЬСТВО.

Кого Бог скарати хоче, тому розум відійме. Летіли безрозумно Ляхи на Україну а всіх розпирала радість загарбання українського майна, українського хліба, українського цукру. Сплюндрувавши що могли, безсоромно втікають стрімголов з недавно занятих областий. Але вони ще не стямилися. Ще не прийшов на них час.

В краківському „Часі“ з 23. с. м. читаємо, що 18. с. м. розліплено по всіх закутинах Володимира Волинського розпоряджок Пілсудського про влученя Волині в польську республіку. Поляки настановили Москаля бурмістром і видали приказ відманіфестувати 27. с. м. акт злуки. Поманіфестують, поманіфестують, а опісля знову втікатимуть стрімголов з наших земель на запад.

## АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

## ВАШІНҐТОН НЕ ВІРИТЬ В БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ МИР

**Завішенне оружа не годиться з зазивом Леніна до всесвітньої революції.**

ВАШІНҐТОН, 25. липня. — Телеґрами, які приходять сюди з Варшави говорять, що Росія годиться на перемирє з Польщею, однак нігде нема згадки що большевики перестануть провадити війну дальше. З огляду на се, що завішенне оружа відбудеться лише між Польщею і большевиками тому треба припускати, що се буде мати лише мілітарне значінне і не принесе світови загального мира.

Позатим промова большевицького премієра Леніна на третім інтернаціональнім зїзді, де він взиває робітників всего світа до революції, не конечно годиться з бажаннєм загального мира зі сторони большевиків.

Мартенс, большевицький амбасадор до Злучених Держав говорить, що савєтське правительство зовсім покинуло теперь революційну пропаґанду. З инших жерел ми знова довідуємось, що російське правительство передало лише сю справу комуністичній партії. Зноваж з огляду на те, що голова савєтської Росії загріває своїх приклонників до боротьби з всіми правительствами світа, не можна й припускати щоби з польсько-російського перемиря вийшов загальний мир.

## БУВШИЙ ЛІКАР ПОМЕР ЯКО „ДИШВОШЕР“.

**Колись мешкав в готелі „Мек Алпін“.**

НЮ ЙОРК, 26. липня. — В маленькій кімнаті на 56-ій вулиці найдено трупа убогого 65-літнього старця, що через останних три роки занимався миттєм начиння в реставрації. Смерть правдоподібно наступила з причини упадку і переломання хребта. Колись сей чоловік був славним лікарем в Пітсбурґу. Жінка його і дві дочки виїхали до Европи ще коли він провадив свою лікарську практику. Одна з дочок має бути доброю співачкою. Заки сей нещасливий лікар зачав мити начиння, мав також фарму, але продав її, бо життя на фармі йому вкучилось.

## „ОЙЧИЗНА В НЕБЕЗПЕЧЕНЬСТВЄ!“

Варшавська газета „Ржечпосполіта“ (видавана Падеревським за гроші американських польських робітників) в 16. числі пише в статті під повисшим заголовком:

Большевицькі, російські війска позискали в тій хвилі перемогу над нашими. Здається нам се неймовірним, бо від довшого часу поширювано в нас погляд, що наша перемога є така певна, як тільки бути може. А всеж таки, те, що було неймовірним є нині дійсностю: большевицькі війска добули перемогу.

Як се сталося?

Сталося не з внутрішньої сили большевиків, бо тієї вони не мають, а в війску менче ніж деинде, але радше з причини наших помилок.

Зворот викликала нещасна, зовсім непотрібна і наскрізь легкодушна київська виправа. До того часу стояли ми сильно на лінії, тяжко здобутій і уліпшеній, а твердо держаній жовніром, свідомим того, що заслонює собою землю, яка повинна належати до польської держави і до якої не вільно впустити большевизму. Але коли ми пішли походом на Київ, то розкинули ми наші полки по велитенських просторах, огорнути які правильним у воєнному ремеслі способом, відповідно обсадити від чола, забезпечити на крилах, дійсно держати на задах серед чужого й непевного населення, було цілковитою неможливістю. Використали се большевики знаменито. Уступаючи нам поля, без боїв і без втрат, втягали нас на ті великі простори, старим, російським, воєнним звичаєм, що повинен вже дітям бути відомим. Рівночасно, представляючи наш похід на Київ, як обяв охоти розбитя Росії, викресали клич національної боротьби і позискали для горд червоної армії те, чого її найбільше недоставало, а саме співучасть давних царських старшин і умілий провід Брусілова.

Уже від кінця квітня, коли наш похід на Україну відбувався прямо без опору противника, була причина до занепокоєня. Уже в половині мая, коли нечайно прийшов так сильний большевицький удар на півночі, якого досі не було, зарисувалася певність, що ворог не те що не згноблений і розбитий, але зміцнений. А коли перед половиною червня почався відворот з під Київа, наспіла уже крайна пора на осторогі і накликування перед великою небезпекою, чого і тоді ще декотрі не розуміли.

Нині говорять щоденні звідомлення нашої військової команди.

Говорять нам від кількох днів, що ворог, користаючи з нашого тонкого розілляняся по велитенському просторі, кинув на наші зади кінноту Буденного і примусив до відвороту знад Дніпра. Говорять нам від учора, що кіннота якогось другого Буденного дісталася на наші зади на Волині і заставляє до відвороту з над Случі. Говорять нам нині, що подаємося на Полісю від Мозиря і Калинковець і що наступ ворога з півночі біля Бобруйська в приготованню.

Одним словом, Брусілов користаючи з розсипання наших сил, захитав муром нашого війска, а захитавши раз, бє з усіх сторін і примушує до відвороту.

Такий є стан річи на сході; ворог радіє перемогою!

"SVOBODA" (LIBERTY)
The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893.

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:
United States:
1 year ........ $3.75
6 months ........ $2.00
3 months ........ $1.25
In Jersey City and to foreign countries:
1 year ........ $5.00
6 months ........ $2.50
3 months ........ $1.50
Single copy 4 cents.

ПЕРЕДПЛАТА:
в Злучених Державах:
на рік ........ $3.75
на пів року ........ $2.00
на 3 місяці ........ $1.25
В місті Jersey City і за границю:
на рік ........ $5.00
на пів року ........ $2.50
на 3 місяці ........ $1.50
Поодиноке число 4 центи.

З Канади належить висилати гроші лише моні-ордером, а не паперовими грішми, бо сі стоять в Злучених Державах нисше ціни. При виміні числять 15 центів від кождого канадійського паперового доляра.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланню замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошення поміщуванні в „Свободі" редакція не відповідає.

# МОСКВА ОСЕРЕДКОМ СОЦІЯЛІСТИЧНОГО РУХУ.

(З нагоди другого зїзду Третього Інтернаціоналу в Москві).

**Большевики. — Комуністична держава, чи комуністична суспільність? — Як будувати: з долини, чи згоди? — Революційні комуністи і соціялісти-реформісти. — Перший, Другий і Третій Інтернаціонал. — Змаганне між Другим і Третім Інтернаціоналом. — Хто має правду?**

Хто не вірить, що світ поступає наперед, нехай собі пригадає, що було тому 4 роки в Росії.

Була темна царська тюрма народів. Цар сидів в Петрограді, а в його імени міністри держали 180 міліонів народу в темноті і неволі. Політичний рух демократичний був переслідуваний, а соціялістичний заборонений. Сибір була заповнена політичними агітаторами, каменярами поступу і волі.

Соціялістичний рух в Росії жеврів лише в підземеллях і на вигнанню заграницею.

Але прийшла війна. Принесла невдачу, а в Петрограді голод. Невдачу і голод приніс старий засніділий лад, а за ними прийшла революція.

Революцію спершу хотіла взяти у свої руки буржуазія (богачі промисловці, торговці і так звана „інтелігенція", вихована по буржуазному). Міркувала вона, що так було в других краях, тож і вона має таксамо зробити. Навіть Ленін в 1905. році казав, що ані промисл ані робітництво в Росії ще не доспіло до соціялістичної революції, отже ясна річ, що то ніби мала бути революція „демократична", буржуазного характеру.

Але вже в 12 літ пізнійше Ленін показав російській „інтелігенції", що вона не доросла до революції демократичної чи ліберальної, а натомісць, що зорганізоване робітництво є спосібнійше від тої „інтелігенції" до сього великого історичного завдання.

І сього Ленін дійсно доказав, бо без огляду на те, чи революція принесла ті висліди, які згори заповідано, треба признати, що за російською „інтелігенцією" і її „демократичною" революцією і слід замело.

Немов би її і не було.

Революція в Росії є чисто робітнича, пролетарська, соціялістична.

* * *

І сьогодня Росія є одинокою у світі **державою**, яка є соціялістичною.

Дуже далеко ще до того, аби суспільність в Росії і його **економічне** (господарське) та **суспільне** (громадське) **життє** було побудоване на соціялістичних або комуністичних засадах, але **держава, її правительство і державна машина** є соціялістичні.

Се значить, що до старого ладу причіплено нову науку, або на прикладі можна сказати, що старосвітський сільський господар тягне старі плуги новим ґазоліновим або електричним мотором.

Росія тепер називається так: **„Російська Соціялістична Федеративна Савєтська Республіка".**

І то є правда, бо назва каже про **державу,** а держава є така, який її уряд і які її приписи.

Але була би неправда, як би хто сказав, що в Росії **життє народу, громадське і господарське, є соціялістичне або комуністичне,** бо так не є. То життє яке було, таке і є; маленько в чому змінилось.

Але та Росія, яка має назву „соціялістичної держави", має гадку поволи то життє народу так змінювати, аби воно сталося за якийсь час комуністичне. Ніби без мусу, але за добрим прикладом люди мають собі сподобати комунізм і привчитись до нього та приняти його. А то тоді вже не лише держава була би соціялістична, але й нарід. А властиво і держава і нарід були би комуністичні.

Переважна часть **соціялістів** у світі каже, що то зле, так як Росія робить.

Вони кажуть, що держава соціялістична нічого не верта, як нарід той, для котрого держава є зроблена, не є соціялістичний.

Вони кажуть, що треба насамперед збудувати услівя для соціялізму, а держава соціялістична потому вже прийде сама собою.

Вони кажуть так: Наперед треба розвинути промисл, а рівночасно виховати робітників на соціялістів і перебрати промисл в їх руки, а розуміється, що тоді держава буде така, якої схотять робітники, то є соціялістична. То значить, ми мусимо будувати з **долини,** від фундаменту, а збудувавши цілий будинок, будемо його повними і певними посідачами. Бо таке є правило життя: що є будоване від основ, се держиться, а що без основ, се валиться.

Але меньша часть соціялістів, які звуть себе **революційними комуністами,** вже здавна перечить тій науці.

Вони кажуть, що вони в таку науку не вірять, аби все будувати з долини, від основ, від орґанізовання дрібних сил у великі громади для боротьби і для постепенного здобування сили.

Натомісць вони вірять в захопленнє політичної власти і держави хотяй би і меньшостю і в заводженню соціялізму чи комунізму **згори,** власне при помочі тої захопленої власти і держави.

На тім була сварка вже давно межи соціялістами, але ще перед війною **приклонники революційного комунізму** не мали великої сили, а натомісць **соціялісти-реформісти** мали велику силу.

Тілько можна сказати, що в російській соціял-демократичній партії той перший напрям скоро здобув перевагу!

Як в 1903-ому році був другий зїзд **Російської Соціял-демократичної Робочої Партії,** то там власне **більшість** заявилась була за революційним комунізмом, за яким стояв Микола Ленін (і від того пійшла назва **„большевики"**), а тільки **меньшість** заявилась за програмою соціялістів-реформістів, за якими стояв пок. Юрій Плеханов (і від того пійшла назва **„меньшевики"**).

Спочатку революції в Росії то „меньшевики" мимо своєї назви були в більшости, а „большевики" також мимо своєї назви знова були в меньшости.

Але Москалі є Славяни таксамо як і другі Славяни, а в Славян є широка натура, тож з меньшости перейти в більшість, або з більшости в меньшість не є велика штука. Ті, що були меньшевиками в середу, в четвер стали большевиками. Ще в середу вірили, що комунізм можна в Росії завести **з долини, від мас народніх,** а вже в четвер повірили, що се можна зробити **згори, від уряду,** з Кремля в білокаменній Москві.

Нераз люди казали, що Росія є краєм неможливих можливостий і можливих неможливостий, і ось се тепер показалось на ділі.

Світ глузував з Росії, що вона засніділа, заскорузла, задубіла, азійська, дика і темна. Називали Росію Іваном Івановичем, або таки просто дурним Іваном, а ось бачте, що „дурний Іван" втяв! Він перший у себе запровадив соціялістичний уряд і перший має соціялістичну державу, яка називається: Російська Соціялістична Федеративна Савєтська Республіка.

У царському Кремлі в білокаменній Москві сидить сьогодня Микола Ленін, голова соціялістичного уряду і править відтам та ширить комуністичну агітацію по цілому світі.

* * *

Та нині Росія, Москва і Кремль мають значіннє не тільки для самої Росії, а радше Московщини.

Нині білокаменна Москва говорить до цілого світа.

З висоти царського Кремлю нині Ленін говорить до цілого світа.

Говорить до робітників, щоби станули проти капіталістів.

І говорить до капіталістів, що їх панованню у світі приходить конець.

Треба тямити, що Москва є столицею савєтської Росії і там відбуваються **конґреси савєтів** цілої Росії.

Друга річ, що там відбуваються **конґреси Російської Комуністичної Партії,** яка повстала на місце давної большевицької ґрупи Російської Соціял-демократичної Робочої Партії.

А третя річ, в Москві відбуваються **конґреси Третього Інтернаціоналу.**

* * *

Тепер власне зачався в Петрограді другий конґрес Третього Інтернаціоналу, відки його перенесено на дальші наради до Москви, до Кремлю.

**Що таке Третій Інтернаціонал?** — неодин може спитається.

А де решта інтернаціоналів?

Аби дати на се відповідь, зачнемо, як то кажуть „з кінця".

Ми властиво так вже богато набалакали і про большевиків і про соціялізм і революційний комунізм, аби дійти до Третього Інтернаціоналу.

**Третій Інтернаціонал — се конґрес** (зїзд) **представників всіх революційних комуністів споміж усіх** (або майже усіх) **народів цілого світа.**

Можна його инакше назвати „Третім Міжнародним Збором", але назва принята вже лишиться і „Третій Інтернаціонал" буде власне мати значіннє третього міжнародного збору.

Що він є третій, а не перший або другий, то до того так прийшло.

Властивий соціялістичний рух в Евроці зачався в половині минулого століття, а замітний він особливо від появи „комуністичного манїфесту", який написали в 1847-ому році Кароль Маркс і Фридрих Енґельс.

З того часу соціялістичний рух зростав, а в 1864. році вже відбувся був в Льондоні перший соціялістичний зїзд, на якому зорганізовано загальну репрезентацію під назвою „Міжнародне Робітниче Товариство". Се був **Перший Інтернаціонал.**

Сей Перший Інтернаціонал упав по невдачному зїзді в Женеві, у Швайцарії, в 1873. році.

Потому 16 літ був застій в соціялістичному русі.

Аж на новому зїзді, в Парижі, в 1889 році, зорганізовано нову міжнародню соціялістичну репрезентацію, яку названо **Другим Інтернаціоналом.**

Сей Другий Інтернаціонал був репрезентацією головно соціял-демократії і заступав майже всі народи та відбував свої зїзди і виконував свої праці правильно аж до вибуху останньої світової війни.

Ще в 1914. році мав відбутись конґрес Другого Інтернаціоналу, але не відбувся з причини війни.

Через те радикальні елементи серед соціял-демократів вважали, що він розбився, бо не виконав свого обовязку, себто не оголосив і не перевів загального (ґенерального) страйку для зломання війни.

І тому власне радикальні елементи ріжних соціялістичних партій споміж ріжних народів відбули в 1915. і 1916. році два зїзди в швайцарських місточках Кінталь і Ціммервальд, на яких назвали угодових соціялістів (за те, що оголосили „горожанський мир"; значить, що в часі війни держав нема у них дома клясової боротьби пролетаріяту проти капіталістів) „соціял-патріотами" і „зрадниками-патріотами", та оголосили свою програму, в якій сказали, що світова війна не є війною робітників і заявились за „миром без забору і відшкодовань" та самоозначеннєм народів.

Ті зїзди були власне зачатком нового, третього інтернаціоналу, який щойно зачав прибирати форми дійсности. Замітно, що на сьому зїзді був Ленін і Чернов, лідер російських лівих соціялістів-революціонерів, котрий був головою російських установчих зборів, які Ленін розвязав.

Коли Ленін вернувся до Росії, то він ще був вільки лідером большевиків, але, коли довершив пролетарської революції, він **большевицьку партію перемінив на комуністичну, а далі оголосив в Москві перший зїзд комуністів цілого світа, себто перший зїзд Третього Інтернаціоналу.**

Той перший зїзд Третього Інтернаціоналу відбувся був торік в Москві. Отворено його було дня 2. марта м. р., а були на ньому представники комуністів многих народів. Головою Третього Інтернаціоналу вибрано Москаля Н. Бухаріна, звісного з того, що всупереч Ленінови, не признає самоозначення народів а лише самоозначеннє пролетаріяту.

**А тепер саме відбувається в Москві, на Кремлі, другий конґрес Третього Інтернаціоналу; другий зїзд представників революційного комунізму споміж многих народів світа.**

Говорив уже на сьому зїзді Ленін; говорили й инші, і ще будуть говорити, а цілию їх промов є агітація за такою політичною пролетарською революцією в державах, як зроблено в Росії.

* * *

А рівночасно **соціялісти-реформісти** дають знати світови, що і вони жиють, та що з ними живе і **Другий Інтернаціонал.**

Торік, ще перед зїздом Третього Інтернаціоналу, відбувся в Берні, в Швайцарії, в днях від 3. до 8. лютого, 1919, **Зїзд Другого Інтернаціоналу,** на якому були представники 25 держав, між ними також Росії й України.

Той зїзд Другого Інтернаціоналу заявився за давньою програмою постепенних соціялістичних реформ і праці **з долини,** від орґанізовання та освідомлювання пролетаріяту і здобування ним сили та контролі і посідання промислу та перевозу і розділу продуктів, а також заявився за співпрацею соціялістів разом з буржуазією в парляментарному життю, поки соціялісти не осягнуть більшости.

Тепер же той **Другий Інтернаціонал мати-ме вже другий повоєнний зїзд,** який зачнеться в Женеві, в Швайцарії, дня 31. серпня (авґуста) с. р.

* * *

Ті два Інтернаціонали, Другий і Третій, на своїх зїздах зміряють свою силу.

Революційні комуністи вірять, що вони сильнійші, а соціялісти-реформісти переконані, що вони сильнійші.

Се буде зміряннє сил не лише фактичних, то значить, не лише сили чисельности партії, але також зміряннє сили арґументу, знання і науки.

Ленін і Бухарін кажуть, що як меньшість захопить силою власть в державі, то се вистарчить. Вони кажуть, що не треба відразу комуністичної громади, суспільности; вистарчить комуністична **держава, то значить уряд,** а вже той комуністичний уряд буде урядово, **згори** заводити комунізм і творити комуністичну громаду.

А як хто їх питає: А чому не з долини?, то вони кажуть: Можна і згори і з долини!

Однак німецький лідер соціялістів-реформістів, Кароль Кавцкі, і шведський, Гяльмар Брантінґ (він є президентом міністрів в шведському королівстві) кажуть, що таки від свого не відступлять, що треба будувати від основ, **з долини.** Що то за комуністична держава, кажуть вони, як крім комуністичного уряду там більше нічого комуністичного нема? Заводити згори? — се касарняний, урядовий комунізм, а не народній, міркують вони. Як буде життє господарське і громадське комуністичне, то нарід, само собою, буде мати і комуністичний уряд і державу, то річ натуральна.

Але чи не можна приспішити? — кажуть нетерпеливі революційні комуністи.

На се соціялісти-реформісти кажуть, що що приспішене, то недоспіле, а що недоспіле, то не має вартости.

Природного життя не приспішиш штучними формулами! — кажуть реформісти.

От візьмім такий приклад: Хто би гадав, що курята можна скорше виґріти в штучних приладах (інкубаторах), а тимчасом інкубатор мусить таксамо ґріти 21 днів як і квочка, заки малі цепята виколяться з яєць. Нема такого штучного приладу, аби прискорив бодай на днину, бо природи не перескочиш. Дерево не буде скорше рости, як будете його за гиляки тягнути до гори, ані ґарбуз не буде більший, як будете його натягати, але як відірвете дерево від кореня, або ґарбуз від бадилини, то зісохне і нічого з нього не буде.

Не зашкодило би тут зацитувати слова найбільшого теоретика соціялізму, **Кароля Маркса,** котрий в 1859. році так писав:

> Жаден громадський лад не зникає поки всі творчі сили, для яких в ньому є місце, не розвинуться; а нові висші умови продукції ніколи не появляються, поки матеріяльні условини їх істновання не доспіють в лоні старої громади (суспільности). Длятого людство бере все тільки такі питання які може розвязати; бо, придивляючись справі більше докладно, ми все помітимо, що саме питаннє виринає тільки тоді, коли матеріяльні условини, потрібні для його розвязки, вже істнують, або бодай вже є в процесі творення. (Кароль Маркс, Причинки до критики політичної економії Вступне слово).

Коли революцію большевицьку в Росії вважаємо за ненатуральну, то за се не треба проклинати большевиків. Бо не вони сьому винні, але ті ненатуральні відносини, які перед революцією панували в Росії.

Та революція може не осягнути того, що вона собі назначила. Але не Іван Іванович тому буде винен, тільки ті відносини, в які Івана Івановича поставлено.

Маленько, а війна готова весь світ була поставити в такісамі відносини, і тому не диво, що Іван Іванович нині з Кремліна хоче перебудовувати цілий світ.

Він се робить зі свого славянського ідеалізму, не з яких заборчих цілий. Але як світ міркує, що наперед суспільність мусить доспіти, а потім аж заводити комуністичні держави, то Іван Іванович пійде за ними.

# УКРАЇНА І МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Я нераз підкреслював це, що на Україні від самого початку була велика охота дійти до щирого і тривкого порозуміння з большевиками. Нарід симпатизував їм за рішучу, безоглядну, сувору розправу з буржуазією. Дивлячись на це рішуче поведеннє з нею большевиків, їх уже ніяк не можна було підозрівати в нахилі до компромісів чи попускання панам, котрого нарід все побоювався у своїх політиків, бачучи що вони не спромагаються на подібну рішучість.

Українська інтеліґенція вдячно памятала, що з російських партій самі тільки большевики (устами Леніна) ще перед революцією признавали Україні право на самостійність, а підчас революції обстоювали **„право народів Росії на самоозначеннє аж до повного відокремлення".** Обставини нераз робили їх союзниками Українців в боротьбі з російським тимчасовим правительством. Як завзяті оборонці інтересів трудового народу, вони, здавалось, повинні були прихильно ставитись до національних вимог українського народу, представленого не якоюнебудь капіталістичною та імперіялістичною буржуазією а якраз трудовими масами. Здавалось отже, що коли з якимись російськими кругами взагалі можна буде договоритись в українській справі, то саме з большевиками ще найскорше можна буде порозумітись і дійти кінця, уставивши дружні відносини, без нарушення інтересів, свободи й незалежности одної і другої сторони, щоб спільно поборювати всіх, хто сягати-ме на здобутки революції, дорогі однаково і одним і другим.

Тому війна, котра натомісць виникла у Українців з большевиками та з перервами тяглася все далі, рік за роком, здавалась одним прикрим непорозумінням, **війною неприродною і братовбийчою, котру тільки якісь незрозумілі упередження чи сторонні інтриґи не дають покінчити.** Я цитував уже в своїх статтях характеристичні постанови каменецького трудового конґресу, винесені селянством підчас большевицького наступу в марті минулого року:

> Директорія повинна негайно зірвати переговори з французькою військовою командою в Одесі.
>
> Директорія повинна негайно приступити до переговорів з большевицьким правительством Росії і України на таких умовах:
>
> а) Україна є самостійною і незалежною соціялістичною республікою, в якій вся власть належить обєднаним радам робітничих і селянських депутатів.
>
> б) Україна може федеруватися із соціялістичними державами.
>
> в) Українська державність має український характер і т. д.

Після того як на всеукраїнському Трудовому Конґресі в Києві (в січні минулого року) **селянство однодушно висловилось за власть рад,** не лишалось сумніву, що трохи ранійше чи трохи пізнійше Україна мусить стати радянською республікою і між сими двома радянськими республіками — Українською й Російською, звязаними стільки спільними інтересами, повинно прийти до порозуміння і установлення коли не федерації (від війни до федерації був би занадто великий скок!) то чи воєнного та економічного союзу, без сумніву дуже корисного і одній і другій республіці.

Отже коли підчас денікінського наступу ліві українські соціялісти-революціонери (так звані „боротьбисти") і незалежні соціял-демократи, обєднавшись, приняли назву комуністів і виступили **під гаслом незалежної української республіки, але радянської, заприязненої з большевиками і савєтською Росією,** маси покотили під їх прапор, бо, як здавалось, се гасло давало формулу, з котрою можна було вийти нарешті з тяжкого становища.

**Троцький** в тому часі виступив зі своєю відозвою до червоного війська, де ясно признавав окремішність України та її право розпоряджати собою. **Ленін** на одному з московських конґресів різко судив забаганки великоросійського імперіялізму та шовінізму. На Україні большевики сим правом свідчили всяку прихильність українській національности, мові, культурі. Все це давало надії на щире порозуміннє.

Боротьбисти увійшли в склад Всеукраїнського Ревкому (революційного комітету), тимчасового правительства України. В орґанізації рад і ревкомів на місцях грали вони провідну ролю; большевики давали їм у тому повну змогу. Здавалось, що в найблизшому часі Україна зорґанізується твердо в радянську республіку оперту на українські орґанізації і вийде на дорогу самостійної творчої роботи. Українські соціялісти-революціонери (центр) на своїй конференції на початку лютого с. р. винесли резолюції, котрими признавали савєтський уряд України і дозволяли своїм членам також брати участь в її орґанах.

*

**Але большевики або не орієнтувались в ситуації, або мусіли змінити свою тактику на Україні в залежности від ширших плянів революційних; в кождому разі, саме в сьому часі стали різко завертати назад в бік централізму.**

Не було й далі мови про якесь вороже відношеннє до української народности і культури. Навпаки, в інструкції центрального комітету большевиків, котру і він дав в тому часі своїй обласній орґанізаці на Україні, поручалось їй мати всяку прихильність до української культури, упослідженої царським режімом; нести їй поміч, і взагалі старатися всяко придбати симпатії українських мас, а знищити їх упередженнє до російського большевизму.

**Але у сфері політики й економіки рішили вони безоглядно переводити централістичну програму, що мала на меті перевести відбудову великоруського центра засобами його провінцій, та забезпечити зверхність большевиків.** Чи було це випливом спеціяльного недовіря до соціялістичности Українців, до їх націоналізму, до чого могли дати підставу такі факти як перехід галицького війська до Денікіна, як хитаннє ріжних повстанських відділів між директорією і савєтською Україною? Чи просто рішили вони закинути всякі компроміси щодо України і навпростець іти за своєю програмою, яка в соціялістичних інтересах вважає кориснійшою державу одноцільну, унітарну, отже й федералістичну форму вважає тільки тимчасовою уступкою національним течіям, поки соціялістичний устрій не розвяже і не вигладить національних суперечностий? В кождому разі зворот був різкий.

*

**Декретом з 8-го лютого с. р., винесеним без волі й участи українського народу, була проголошена федерація української савєтської республіки із савєтською російською республікою.** Україна мала заховати свою автономію в справах внутрішньої адміністрації, в справах земельних, орґанізації праці, освіти, соціяльного забезпечення і здоровля; для сих ресортів мала дістати осібних комісарів. **В справах дипльоматичних, військових, економічних і фінансових, доріг, почт і телеграфів, має вона підлягати безпосередно народнім комісарам московським. Український банк являється тільки філією московського народнього банку, без усякої самостійности; окремої монети Україна позбавляється. Для економічних справ заповіджено областну раду („савнархоз") савєт народнього хозяйства, підпорядковану московській централі, висшому савнархозови. Донецький район („Донбас") жерело промислової енерґії України (камяне угле) відділено від України і звязано безпосередно з московським центром.**

**У сфері законодавства російські декрети дістають обовязуючу силу на Україні, натомісць постанови Всеукраїнського ревкома касуються. Фактично таку централізацію переведено і у внутрішньому управлінню України, хоч воно ніби признане автономним. Ревкоми виборні фактично замінено призначеними. Звичайно, се робилось так, що російська червона армія, приходячи до якогось повіту, розпускала дотеперішній ревком, орґанізований українськими комуністами, і завязувала новий, до котрого входили представники червоної армії, а потому сі нові ревкоми замінялись людьми призначеними ґуберніяльними ревкомами, вповні большевицькими. Боротьбистам в сих нових повітових комітетах давалось одно місце тільки подекуди там, де большевики признавали за ними фактичний вплив на людність: таких повітів на практиці знайшлось небогато; тимчасом російським лівим соціялістам-революціонерам давалось місце скрізь, де вони тільки могли його обсадити. Таким чином виходило, що ревкоми з трох часто бували обсаджені самими большевиками, а в ревкомах з пяти вони мали не меньше трох місць.**

*

**Істнованнє радянських чи комуністичних українських партій большевики вважали небажаним.** Вони радо використовували їх впливи на людність в інтересах савєтських, але самостійне істнованнє їх признавалось шкідливим. В такому дусі дав комуністичний (III). московський інтернаціонал відповідь боротьбистам, коли вони заявили йому своє бажаннє, щоб їх партія, українських соціялістів-революціонерів-комуністів була принята III-тім інтернаціоналом. Московський інтернаціонал орік, що в інтересах соціялістичної революції не повинно бути конкуренції комуністичних чи радянських партій, **отже й на Україні не повинно бути національних комуністичних партій, а тільки одна комуністична партія большевиків України, яка являється обласною орґанізацією російської комуністичної партії.** Сей партійний централізм мав би доповнити собою централізм політичний і економічний та звязати як найтіснійше життє України з центром.

Поставлені перед такою альтернативою: або злитися вповні з російськими комуністами, або стати після сього упімнення в ролі партії опозиційної, большевикам неприємної і підозрілої, боротьбисти в частині своїй рішили злитися в російську комуністичну партію. Таку заяву подали їх представники (Шумський і Еланський) в Харкові і потому конференція партії потвердила се рішеннє своєю більшостю, при кінці марта с. р. Але ся постанова викликала різку опозицію серед партії.

**Ся опозиція,** таксамо як і **незалежні соціял-демократи,** які приняли і радянський принцип, і навіть назву комуністів (українська комуністична партія) але не вважають потрібним зливатись з партією большевиків, **не годяться з централістичною політикою большевицькою. На їх погляд ся тенденція большевиків за всяку ціну утримати на Україні верховодство і правити Україною без Українців, позбавляючи її всякої самодіяльности і утримуючи в повній залежности від московського центра, хибна і шкідлива.** Вона компромітує в очах української людности комуністичні гасла; вертає її назад на позиції ворожі большевикам і замикає українське село перед їх аґітацією, впливами і якиминебудь мішаннями в їх справи. Тому за красше для себе вони вважають зістатися в опозиції, щоб, або своєю критикою добитись від большевиків зміни їх політики, або щоби бодай зберігти і в очах української людности від компромітації комуністичні гасла, відділяючи їх від хибної централістичної політики російських большевиків.

Так описують ситуацію на Україні звідомлення українських комуністів. Відкладаю до дальшої статті висновки, котрі випливають із них та деяких подробиць сих звідомлень, до котрих ще вернуся потому.

**Михайло Грушевський.**

# ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ ОБХОДИЛИ АМЕРИКАНСЬКЕ СВЯТО СВОБОДИ.

Львівська ґазета „Громадська Думка" з дня 4. с. м. помістила отсю статтю:

### СВЯТО АМЕРИКАНСЬКОЇ СВОБОДИ!

В неділю, дня 4. н. ст. липня святкує вольна американська земля Свято Свободи. Українське населенне галицької землі бере живу участь у сім величнім святі великого свобідного народу, до котрого кличе;

„Нехай цвите і росте нарід, котрого земля стала для наших братів-виселенців другою, сердечною вітчиною!

Нехай росте свобода на вольній, американській землі, з котрої серед світової війни, пронісся могучий клич самоозначення народів!

Нехай двигається на всіх областях людської думки нарід, що в часі, коли культурні кличі гасли, не дав згинути слабшим народам і моральною та матеріяльною добродійною підмогою спасав їх від загибели.

Український нарід, що бажає стати володарем на своїй власній незалежній і неподільній українській землі, що сам хоче означити свою власну долю і не спічне в боротьбі за найвище добро чоловіка і народу, за його свободу, лучиться у сім великім дні з американським народом і серед тяжких воєнних відносин обходитиме свято свободи у Львові дня 4. н. ст. липня, а до участи взиває ціле українське Громадянство.

Програма свята:

В неділю о годині 9. рано тиха Архієрейська Служба Божа в церкві св. Юра. В часі служби відспіває псальми мішаний хор під управою о. проф. Івана Туркевича.

Окрема делеґація зложить о годині 11-тій желання на руки американського консуля і вишле телеграму до американського амбасадора у Варшаві.

Свято свободи закінчиться дня 6. н. ст. липня вечером о годині 8-мій концертом української молодіжи в салі Т-ва ім. Лисенка — уладженого товариством „Бандурист".

У Львові, дня 2. липня, 1920.

**Андрій гр. Шептицький,** Митрополит. **Др. Ст. Федак, д-р Роман Перфецький, д-р Кирило Студинський, д-р Ст. Витвицький, д-р Маріян Паньчишин, о. пралат Л. Куницький, Олена Косевичева, Олена Шепаровичева, д-р Іван Брик, Володимир Целевич, Любов Білобран, Сильв. Гарасимович, о. Василь Лициняк, д-р Василь Щурат, Іван Кивелюк.**



# ЗІ ЗБОРІВ РЕАЛЬНИХ МОСКВОФІЛЬСЬКИХ ПОЛІТИКІВ У ЛЬВОВІ.

І промовив Лисяк Олександер:
Gruesst euch Gott alle mit einander
Господа, дами і крестяне!
Кождий з вас нехай довкола гляне,
На велике діло все готово.
Хочу й я сказати мудре слово:
Скрізь братаються усі народи,
Треба нам прийти уже до згоди.
Треба й нам спокою і збратання,
Бо у нас все серце до кохання.
Тому саме я і Лев Черкавський
Доступили нині сеї ласки,
Що іміли честь вас пригласити,
Щоб про долю народа судити...
В нас програма ясна: У тенети
Не підем. Лиш нужні нам зачети.
Перша річ: Наш наріл, релігія
І Народний Дом і Ставропігія,
Дозвіл видавати дві ґазети —
(До чого потрібні є зачети).
В політиці треба зробить зміну!
Перш всього касуєм Україну,
Виберем свою репрезентацію,
Переведем самі парцеляцію!
Требуєм ще школи і азбуки,
Асигновок через наші руки...
Виберем чотири комітети
І зачети, ще раз: всім зачети!...
А щоб краще піліпхати справу,
Виберемся завтра у Варшаву!
Gruesst euch Gott alle mit einander!
Так скінчив Лисяк Олександер...

**Тиберій Горобець.**

# УКРАЇНЦІ ІЗ ЗАГРАНИЦІ ПОСИЛАЮТЬ ПОМІЧ УКРАЇНСЬКОМУ ГОРОЖАНСЬКОМУ КОМІТЕТОВИ У ЛЬВОВІ.

Львівська денна часопись **„Громадська Думка"** подає таку оповістку:

### ЗБІРКИ

**нашах земляків за границею на Український Горожанський Комітет у Львові.**

Український Червоний Хрест в Канаді переслав 2.000 долярів (220.000 марок польських) до розділу в половині між інтернованих і між сироти та вдови по погибших у війні Українцях. Диспонує грішми Самаританська Секція.

Коляда Михайла Венжовського і пятьох инших хлопців в Пітсбурґу, Па., 12.100 марок польських.

Український Ратунковий Комітет через д-ра Сіменовича для 11. Секції інтернованих і полонених 17.500 кор.

Товариство ім. І. Франка в Сейлем Масс. 1.500 марок польських для політичних вязнів.

Ф. Савченко, Париж, 169 корон.

Український Народний Дім в Пасейку, Н. Дж. 3.700 марок пол. для полонених і інтернованих.

Збірка в Гельзінґфорсі 1.000 фінських марок (7.508 корон), в тім Олена Залізняк 400 фін. марок, Микола Залізняк 250 фін. марок, Петро і Міммі Сливенки 200 фін. марок, Володимир Залізняк 100 фін. марок, Ізаак Базяк 50 фін. марок, на допомогу полоненим, інтернованим і політичним вязням.

Крім сього одержав Комітет від Банку C. B. Richard & Co. через Віденський Банк звязковий 37.500 марок, яких призначення і жертводавець є невідомі.

Всім нашим Землякам, які проживаючи на чужині спішать з помочю для українського населення Галичини в його тяжкому уположенню, складаємо найщирійшу подяку і прохаємо о дальшу інтензивну поміч, тому що фонди Українського Горожанського Комітету вже на вичерпанню, а число потрібуючих є дуже велике.

ЗА ВИКОНУЮЧИЙ ВИДІЛ УКРАЇНСЬКОГО ГОРОЖАНСЬКОГО КОМІТЕТУ У ЛЬВОВІ:

**Др. Степан Федак,** голова.

**Володимир Целевич,** секретар.

# МУДРА ДІВЧИНА.

Жили раз два брати: богач і бідний. Богач звався Гринько, а бідний Степан.

Жаль стало Гринькови Степана і він каже:

— В тебе нема корови, отже візьми мою, а мені за неї відробиш.

Той взяв. Вже їм добре. Є молоко, є сметана, є масло. За час вже Степан Гринькови за корову відробив.

Але Гринькова жінка була дуже зла та немилосерна. Вчепилася вона чоловіка, щоби відобрав корову. І пійшов Гринько до Степана тай каже:

— Віддай мені корову. Ти і так вже молока наївся.

Та Степан не хотів віддати і каже:

— Я тобі за корову відробив, корова моя.

Сперечалися вони довго, а потім пійшли до пана судитися. В тих часах була ще панщина, тож пани людий судили. Приходять, розказують, а пан каже:

— Загадаю вам три загадки. Хто добре відгадає, того буде корова.

А дальше каже так:

— Що найбільше сите? Що найпрудкійше? Що наймилійше? Завтра маєте мені відповісти.

Пійшли брати до дому. Богатий думає:

— Вже я знаю, як воно. Найбільше ситі панські свині; найпрудкійші панські хорти (пси), наймилійші гроші. Так я панови скажу і корова буде моя.

А бідний нічого не надумав. Хто його знає, що воно таке.

А в бідного (в Степана) була дочка — Маруся. Як довідалася про загадки, то каже:

— Идіть, тату, і скажіть панови так: найситійша земля, бо вона всіх годує і всіх поїдає; найпрудкійша думка, бо думкою, куди хочеш, в одній хвили перелетиш; а наймилійший сон, бо чоловік все покидає, щоби заснути.

Подумав батько — добре вона каже. Другого дня пійшли брати знов до пана і Гринько каже:

— Найситійші панські свині, найшвидші панські хорти, а наймилійші гроші.

— Ні, — каже тоді пан Гринькови. — Кажи ти, Степане, що ти знаєш.

І Степан каже:

— Найситійша земля, найшвидша думка, а наймилійший сон.

Здивувався пан і каже:

— Чи ти сам відгадав, чи може хтось тобі сказав?

І Степан каже:

— Є в мене дівчина, Маруся, то вона вміє всі загадки відгадувати.

Тоді пан:

— Хочу я побачити, чи вона всі мої загадки повідгадує.

Дає тоді пан Степанови десять варених яєць і каже:

— Дай Маруси, нехай посадить на них квочку, нехай та квочка за ніч їх висидить і вигодує, бо я завтра хочу з них мясо їсти. Коли не зробить того — буде лихо.

Иде Степан і журиться. Тут вже біда буде. Але як почула Маруся, яку роботу пан їй задав, то взяла горнець з кашею і каже:

— Несіть, тату, до пана і скажіть, нехай сейчас ту кашу посіє, щоби скоро виросла гречка, нехай перед досвітком ту гречку викосить, змолотить і змеле, бо я мушу перед ранком ще добре погодувати курята, щоби скоро виросли.

Пійшов Степан до пана, сказав все, що Маруся хотіла, і пан думає:

— Хитра дівчина! Але таки я її переможу.

Взяв пан тоді стебло лену і каже:

— Дай отсе Маруси. Нехай вона його вимочить, висушить, зробить прядиво, нехай потім спряде і зробить сто мір (ярдів) полотна.

Иде батько — знов журиться. Думає, що дочка тепер вже собі не порадить. Та як оповів він їй все, то вона вирізала тоненький прутик і каже:

— Занесіть його панови і скажіть, нехай зробить з него терлицю, щітку, веретено, кужілку, прясницю і варстат до роблення полотна і скриню, щоби було де полотно поскладати.

Заніс батько, сказав все і пан знов здивувався. Подумав троха, а потім каже:

— Я загадаю твоїй дочці ще третю штуку: нехай вона прийде до мене в гості так, щоби ні йшла, ні їхала, ні боса, ні в чоботах, ні з дарунком, ні без дарунку. Як вона того не зробить, то буде лихо.

Зажурився батько ще більше. Думає: Тепер вже може Маруся не буде знати, що зробити. Але коли розповів, так Маруся каже:

— Не журіться! Я вже знаю, що зробити. Ви тілько постарайтесь для мене живого заяця і горобця.

Отже батько постарався. Тоді Маруся вбрала одну ногу в чобіт, а другу лишила босу. Дальше запрягла цапа до маленького візочка, стала одною ногою на візок, а другою йде по земли і пустилася в дорогу до пана. Одною ногою їде, а другою йде, а в руках тримає заяця і горобця.

Побачив пан, як Маруся їде, казав пустити собак, але вона пустила заяця і пси побігли за заяцем, а Маруся заїхала спокійно перед панський дім.

Коли увійшла, пан питає:

— А чи ти прийшла з дарунком і без дарунку?

Тоді Маруся:

— А от є той дарунок! — і випустила горобця. Пан хотів злапати, та горобець через вікно полетів.

Стало тепер панови ще дивнійше. Вже більше загадок не загадував.

А коли люди довідались про все, то дуже Марусю хвалили, що вона така розумна.

# СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

**Іван Крайчик.** Дня 8. марта 1920 р. помер в Чернополи на Поділю молоденький девятнайцятьлітний стрільчик Іван Крайчик, син о. Омеляна з Яворова. Покинув шкільну лавку і разом зі старшим братом побіг на клич воєнних труб. На подільських степах зложив свою буйну голову. Молодому стрільчикови хай буде земля пером, а память його хай піде від роду в рід разом з тисячами сонящних імен його молодих палких товаришів.

# СТРУМОК І ДІТИ.

(Байка).

З високих гір струмок збігав
Аж на квітчастую долину,
Водою землю напував
І навкруги живив усю ростину,
До себе ваблючи і звіря і людину.
Край його пасли пастушки
Телята і бички,
Та граючись, в струмочку плюскотіли,
Початок бачучи його малий,
Дурненькі діти гомоніли:
„Який мілкий він та вузкий!
Ми можемо його спинити,
Або камінем загатити
Грязею та піском!
Ану лиш, хлопці, всі гуртом!
Загатимо!"
—Взялися за роботу:
Тягають глей, камінне та пісок
Та кидають усе в струмок.
Працюють щиро аж до поту—
От-от уже і гребля є...
Вода спинилась, прибула, встає—
І враз руйнує гребельку хлопячу,
Та ще за вигадку ледачу
То трохи й їх не затягла,
Та якось повтікали швидко...
Знов филя филю понесла
І покотилась, поки видко.
Все ширше, глибше все текла
До моря пишного на волю,
Всім даючи навкруг життє і долю.

• • •

Струмок — се поступ світовий:
Хоч спершу тихий та малий,
Непереможний він, і роблять ті як діти,
Що думають його спинити.

**Борис Грінченко.**

## ПРО ДВОХ ДОБРИХ ТОВАРИШІВ

Був колись цар, та такий злий, що людий дуже кривдив. І податки великі брав і неволив людий і ще всяке лихо їм робив.

А було тоді двох щирих товаришів. Були вони оба вже старші, жонаті, а дотого дуже розумні і добрі люди. Говорили вони нераз про того злого царя та радилися, як би то його позбутись.

І одного разу один з тих товаришів думає: „Мені все одно. Пійду, забю короля і так людям добро зроблю. А хоч мене забють таксамо, то я не дбаю. Мій товариш подбає за мою родину."

Подумав і сейчас удався до того міста, де жив цар. Зайшов він на царський двір тай каже, що хоче говорити з царем. А вже наготовив собі великий ніж, аби царя заколоти, і тримав той ніж десь під одежею.

Зачали його перше питати — хто він, відки, чого хоче, а потім пошукали, що він з собою має. Знайшли ніж. Його арештували і тоді вже повели до царя. І питає його цар:

— Нащо ти мав з собою такий великий ніж, коли йшов до мене?

— Я хотів тебе зарізати.

— За що? — питає знова цар.

— За те, що ти злий, людий кривдиш.

— А ти знаєш, що тебе тепер чекає?

— Знаю. Мене чекає смерть. Але я знав се тоді, коли йшов до тебе. Я на все був готовий.

— Отже бачиш, — каже тоді цар. — Ти з одного ніби не злий чоловік, але таки тебе живого я не пущу. Мусиш вмерти. Проси в мене чого хочеш; все друге тобі зроблю, але смерти не подарую.

— Добре, — каже тоді той чоловік — коли так, то пусти мене до дому, нехай зроблю порядок з маєтком, а потім прийду і ти мене забєш.

— Так ти пійдеш і не прийдеш, — каже цар.

— Пійду і прийду, — каже тоді сей чоловік. — Та щоби ти не боявся, то я лишу на своє місце свого товариша. Коли не верну, то ти його забєш.

Цар згодивсь і думає: „Не знайдеш ти такого товариша, щоби за тебе в арешті лишився. А хоч би й лишив ся, то ти не вернеш. Тоді він згине, а я тебе пізнійше злапаю і повішу".

Закликали товариша, а той каже:

— Я лишуся! Коли він каже, що верне, то він сповнить своє слово. Він ще ніколи нікого не здурив.

Отже сей лишив ся, а тамтого пустили. І мав він вернути за сім днів. Колиб не вернув, то семого дня вечером того другого мали повісити.

Пійшов він, розпорядив в дома, як і що має бути і вертає... Та в лісі напали на него розбійники. Зачав він боронитися; двох забив, а прочі настрашились і повтікали.

Йде дальше, а тут упав сильний дощ, води, в ріці прибуло, міст вода зірвала і нема як перейти. Але думає він: „Чекати не можу, бо як не верну, то товариш згине. Все одно"... Скочив в ріку. Довго мучивсь і таки переплив.

Тепер вже не йшов, а біг. День був горячий, але треба було спішити, щоби товариша ратувати, От вже видно і те місто, де жив цар. А сонце вже має сідати на спочинок. А се вже семий день.

Біжить він і бачить, що його товариша повели вже за місто на смерть. Зачав він ще скорше бігти та кричати що сил. Але з початку ніхто його не бачив і не чув. Аж коли закладали шнурок на шию його товаришеви, прибіг він так близко, що вже його крик почули.

Прийшов він під шибеницю тай каже:

— Чого ви так квапилися? Коли я казав, що верну, то чому ви мені не вірили? Тепер мене вішайте!

— А чому ти скорше не вернув? — питає цар.

Тай оповів, які по дорозі мав пригоди з розбійниками і з дощем. Тоді каже цар:

— Я не вірив, що на світі є такі щирі товариші, щоби жите дав один за другого. Та тепер я їх на власні очи бачу. Я хотів би мати таких щирих товришів. Вас обох я пускаю на свободу і хочу, щоби ви приймили мене за свого третого товариша.

Від того часу цар став ліпшим, як був, і вже завсіди слухав порад своїх двох товаришів.

Так щира приязнь двох товаришів потрафила злого чоловіка на доброго переробити.

## ДЗВЕНІТЬ!

Дзвеніть, дзвеніть пісні, але стиха
Грайте, грайте струни, але звільна,
Бо на серці рана так велика
У душі моїй туга позбільна
Грайте звільна...

Біжи, біжи, хвиле, але з шумом,
Зірви, зірви, хвиле, усі гати
Сполощ з серця всю зневіру з сумом
Вимий намул зпід рідної хати,
Біжи з шумом.

Гудіть, гудіть дзвони, над всі гроби
Будіть, будіть дзвони усі хати,
Починайте звуком до жалоби,
А кінчайте кличем до відплати
За всі гроби...

М. Д.

## РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія, від. 301, повідомляє своїх членів, що місячний мітінг відбудеться дня 1. серпня, о годині 1.30. в гали церковній при ул. Робей і Ірі. На тім мітінгу кождий член мусить явитися, бо є важні справи до полагодження. Неприсутний член буде караний після статута. — П. Коваль, предс.; Н. Слівінський, секр.



## БОДЬО І ДІДУСЬ-БЕЗНОГА.

Бодьо булку заїдав,
Аж тут у порога
Бідолашно застогнав
Каліка-безнога.

Глянув Бодьо, спалахнув,
Не годен вже їсти,
Слова діда він почув:
„Позвольте усісти.

Дуже я утомився,
Йду вже цілу днину,
Нічогісінько ще не їв,
Ледви що не згину".

Скочив Бодьо в одну мить
До діда швиденько:
—„Ось вам булочка—возьміть"...
Шепнув він тихенько.

Дідусь булочку приняв,
Глянув на хлопчину:
„Щоб тобі Господь віддав
Стократно, дитино".

Хто голодного кормить,
Бідним помагає,
І иншим біль солодить...
Того Бог кохає".

Северина Кабарівська.

## ПЕРЕПИСКА З ЕВРОПОЮ.

(Українські часописи в Европі проситься о передрук).

Товаришів походячих з села Торговиці, повіт Товмач, Галичина, знаходячихся на Україні при війску, прошу написати на адресу: JOHN CHAWLUK, 100 Commercial St., Adams, Mass., U. S. A. 90

# UKRAINE POLITICS

(I) 1917—1918

The Empire of the Russian Tsars never was in any real sense a united kingdom. It might not inaccurately be described as a number of nations which had at one time or another come under the sway of the imperial sceptre. The only two real bonds were the geographical tie, and the fact that, broadly speaking, they were all Slavs. When the Empire broke up as the result of the revolution of 1917, most of these various nationalities realized that the long-watcher-for opportunity of establishing their independence on a permanent basis had at last arrived.

Of all these States one of the most interesting is the Ukraine, and it is noteworthy that even in the days of the Empire, Russians themselves always spoke of the Ukrainians as "Little Russians." The full merits of the Ukrainian claim to independence need not be entered into here, although even a cursory examination would seem to prove that they can make out quite as good a case for themselves as any of the nationalities whose claims have been recognized by the Supreme Council.

The Ukraine's greatest blessing her enormous economic resources, is also her greatest curse. The main reason why imperial Russia consistently ignored Ukrainian aspirations and deliberately prevented the development and education of the Ukrainian peasants is because the Ukraine is the richest country in the world. Not only was it the granary of Russia, and of Eastern Europe, but it produced most of the coal and iron, nearly all the oil, all the salt, 80 per cent. of the beet, 70 per cent, o ftobacco, and one third of the live stock of the whole of Russia. These economic reasons have made the Ukrainian path to general recognition as a national unit much more difficult than that of the Baltic Provinces. France and England, taking the long view that a new Russia must one day firmly be established, have asked themselves how any Russia can exist without possessing full control over the economic resources of the Ukraine and of the Ukrainian ports on the Black Sea.

One of the first questions which faced the Provisional Government at the beginning of the Russian Revolution was the demand for an amnesty for the Ukrainian Nationalists, Ukrainian autonomy, and the appointment of a special Minister for Ukrainian Affairs.

The first Ukrainian National Congress was convened at Kiev in April, 1917. Some 800 members, representative of the *Intelligentsia*, and the Social Revolutionaries were present. They elected a Central Rada and declared for an autonomous Ukrainian Republic uner a Russiadn Federal Republic. They have never altered or abated this demand, and there is no reason why peace between Russia and the Ukraine should not be signed tomorrow on these trems. However, the Petrograd Government refused to recognize the decisions of the Rada, and by doing so strengthened the Separatist Group. As a result of negotiations, Kerenski conceded most of the Ukrainian demands, but opposed their demand for a Ukrainian army on the ground that it would break up the Russian army. The favorable attitude of Kerenski caused a split in the Provisional Government at Petrograd, and the Cadets left the Cabinet on this question. Kerenski's attitude towards the Ukraine was equally displeasing to the old Imperialists and the Bolsheviks.

Between July and November, 1917, public opinion in the Ukraine went through many transformations; it exhibited din varying degres a marked tendency for closer understanding with Moscow on the one hand, or with Germany on the other. These movements resulted in November in the proclamation of the Ukrainian People's Republic, which abolished private ownership of land, introduced State control of production, an eight-hour day, did away with the death penalty, and expressed the hope that the Ukrainian National Republic would be federated with the Russian Soviet Government. From this moment appeared the acute differences with the Soviet Authorities which have since continued.

In December the Ukrainian Central Rada, which had been negotiating with Germany, sent to Brest-Litovsk a delegation of which Petlura was a member. In January, 1918, this delegation secured a formal recognition of the Ukrainian Republic by the Central Powers. Petlura and his associates had high hopes of recognition by the Western Powers — hopes strongly fortified by the Allied Mission to the Ukraine sent out in December, 1917. At the end of January the Petrograd Government broke off connection with Rada, and the latter declared by 508 votes to 4 for the complete independence of the Ukraine.

Meanwhile, inspired by Moscow, a Soviet Government was established in the Eastern Ukraine, and matters became so threatening that the Rada was compelled to appeal to the Central Powers for support. As a result, the Germans occupied the North Eastern and the Austrians the Southern Ukraine. It can hardly be doubted that this fact went far to discredit the Rada with that large proportion of the Ukrainian people who were genuinely out for an independent Ukrainian Republic. The Rada, trying to retrieve its mistake, was overtrown in April by the German armies of occupation, which set up General Skoropadski, a Russian of Ukrainian descent, at the head of affairs. The German Commander-in-Chief, published a decree re-establishing private ownership of land on a large scale, disarmed the Ukrainians, and organized an army in German interests.

Blood is, after all, a little thicker than water. The Soviet Government and the Ukrainian Rada now came to terms; Moscow recognized the Ukraine as an independent State and in June the Russo-Ukrainian Armistice was formally signed.

On 24 May a peasant's rising had broken out all over the Ukraine, directed against the big landowners and the Germans. The objects of the rising were set forth in the Manifesto of the Peasants' Congress at Kiev on 7 June, which demanded: (a) That the Hetman chosen by the great landowners and the Germans should be deposed; (b) that the Ukraine should be a "Peoples' Republic"; (c) that no land should be returned to the proprietors; (d) that a Legislative Assembly should be convoked. However, the Germans continued forcibly to suppress strife and requisition food, and as a result, Von Eichhorn was assassinated on 30 July at Kiev.

The Ukraine now became the battleground of at least five different parties: pro-German, pro-Allies, pro-Russian, Federalist, Bolshevik, and Separatist-Nationalist.

Skoropadski's Government only lasted a short time after the signing of the Armistice. The Conservative elements in the Ukraine, whether Ukrainians, Poles, or Russians, desired the Allies to support him and to send a fresh army of occupation to replace the Germans and Austrians. However, the more democratic elements in the country triumphed; the old Rada organized itself into a Directorate with Villenchenko and Petlura at its head, and, with the Allies' approval, replaced Skoropadski's Government in December, 1918.

An agreement between the Western Allies and the Directorate was said to have been reached, providing, among other things, for the recognition of the integrity of the Ukrainian Government and the participation of the Ukrainian Republic in the Peace Congress as a State Allied with the Entente. The agreement also provided for the calling of a National Assembly and the establishment of a Republican form of Constitution.

It will thus be seen that Petlura and his associates had taken up a definitely anti-German attitude, had got rid of the German reactionary Government, set up a really democratic Government based on the ascertained will of the peasants, and had established and developed relationships with the Allies to the extent of drafting an agreement which was to be fully considered by a special Commission representative of both parties. These were no mean achievements. From Brest-Litovsk to the Armistice Petlura had steered a very difficult and necessarily somewhat chequered course. In the New Year of 1919 he seemed to be on the verge of consummating his desire to see his country a free and independent nation, actively allied with the more progressive Western Powers. As far as could be seen he had no feelings of enmity towards the Soviet Russians and was willing to come to terms with the Soviet Government on the basis of their recognition of an independent Ukraine, with full use by them of Ukrainian railways, waterways and ports. Why a definite agreement with Soviet Russia and the Western Powers never materialized, and why Ukrainian food supplies remained unavailable for starving Europe, and the Ukrainian people were exposed to another year and half of unsettlement and strife, is examined below.

(II) 1918—1920

The attitude of the Entente Governments towards the Ukraine and Ukrainian aspirations has had every one of the attributes of changeableness and uncertainity which have characterized their policy towards Russia.

When Kerenski's Government fell in November, 1917, the Entente, with the fear of the Bolsheviks before them fell upon the neck of the Ukraine. In January, 1918, the British Government appointed a special representative, who telegraphed to the President of the Council of Ministers of the Ukraine in the following terms:—

My Government asks me to convey to you the assurance of its goodwill. It will support with all its power the Ukrainian Government in the task which it has undertaken of governing well, keeping order and combating the Central Powers, enemies of democracy and humanity.

At the same time, France appointed General Babuis as Commissioner of France in the Ukraine. As long as the Entente felt that the Ukraine could be useful to them as a barrier between the newly-formed Bolshevik Government of Russia on the one hand, and the Central Powers on the other, they were, apparently, quite willing to support Ukrainian claims. These claims should have been supported on their merits, or not at all. If they were just and in accordance with the aims for which we fought, the British Government were justified in supporting them morally and materially; and although material support would have had to have been withheld or withdrawn when the Ukrainian Government entered into negotiations with the Central Powers, the moral support and recognition of Ukrainian claims should have remained. The fact that a nation or an individual makes mistakes does not justify the withdrawal of recognition of their natural rights.

When, on 26 January, 1918, the Petrograd Godvernment broke off relations with the Rada, "until it is replaced by a Rada of Soviets," the Rada may have been justified in their action, two days later, in declaring, by 508 votes to 4, for the complete independence of the Ukraine; but they made a blunder, for which they have suffered since, by signing the stupid "Bread" Treaty of Brest-Litovsk. The Allies withdrew their Mission, and the British Charge d'Affaires in Russia denied that Great Britain had recognized Ukrainia as an independent State.

As we have seen in a previous article, the Ukrainian people would have nothing to do with the Germans, and subsequent events appear to prove that the bulk of them were equally determined to have nothing to do with a Russian Soviet form of Government.

The favorable relationships between the Allies and the Ukrainian Governmen which reasserted themselves immediately after the Armistice, were very soon demolished by the French determination to give all possible support to the re-establishment of the old imeprial Russia and the destroying, by force if necessary, of the Bolshevik Government. This, in spite of the fact that, as a result of the French demand that the Directory should be purged of all pro-German elements Vinnichenko, the Chief of the Directory, was removed, and Petlura reigned in his stead. Thus, before the very ink on the Armistice was dry, the Entente Governments were betraying the cause for which they fought: the integrity of small nations and the right of self-determination. There is evidence that Great Britain concurred in this policy with some reluctance, and there is no doubt that had the cause of a free and independent Ukraine obtained the support and sympathy of America, the ill-fated military offensive against Russia would probably never have been undertaken. America is therefore indirectly responsible for the Russian situation, as weel as for handicapping the newly formed League of Nations by her absence from its Councils.

The draft agreement made by the Ukrainian Directory and the Allies came to nothing, and in the early part of 1919 the offensives of Denikin and Kolchak were launched with the full support of the Allies. The Ukraine was thus, single-handed, fighting the Allies, Soviet Russia and Poland.

General Petlura has been blamed more particularly in Labor circles in England and France, for not having come to terms with Soviet Russia. There is clear evidence that, from 1917 onwards, the Ukrainians were quite willing to come to terms with Russia, provided their autonomy and freedom was left to them and that they were not forced to adopt a Soviet form of Government, which does not suit their character or temperament. It is obvious tha they required all their energies to fight Denikin and Kolchak, whom they regarded as being the champions of the old Tsarist *regime*, and they they would have been glad to establish amity and cooperation with the democratdic elements of thenew Russia.

In the summer of 1918, when the Ukrainian Democrats were secretly preparing the revolution against Skoropadski and the Germans, two fully-accredited representatives of the Moscow Government, Messrs, Rakowsky and Manuilsky, assured the representatives of the Ukrainian Social Democratic Labor Party and the Ukrainian National Union, in secret conference that Soviet Russia would look with sympathy on the Ukrainian rebellion against the Germans; that they had fully recognized and would not disturb the sovereignty of the Ukraine, nor interfere in Ukrainian internal affairs, and they even pledged Moscow to afford the Ukrainians military help in case of need. In spite of this, immediately after Kiev was taken by the Ukrainians in December, 1918, the Soviet Army advanced from the North into Kharkov. Rakowsky, who as the Soviet ambassador, had a short time previously promised to respect Ukrainian independence, was now set up by Moscow as the head of the "Soviet Government of the Ukraine."

Then began the second war between the Ukraine and Soviet Russia, which, eventually, led to the Polish-Ukrainian agreement and joint military advance in April of this year.

However, in spite of this aggression which, if it may not be described as treacherous, may fairly be described as grossly unfriendly, the Ukrainian Government, poor, disorganized, without resources, with a badly-fed and badly-trained scratch army—engaged, at the same time, in fighting Denikin, Kolchak and Poland—made further attempts to come to an understanding with Moscow; and if these attempts all failed, and Petlura was eventually trown into the arms of Poland—the ancient enemy of Russia—the fault can hardly fairly be laid on the shoulders of the Ukrainian Directory.

In October, 1919, Mr. Platen, the Swiss Social Democrat, visited Kamenetz-Podolsk, then the seat of the Ukrainian National Government. He was, apparently, favorably impressed by their claims, and offered to go on to Moscow and try and bring about peace. He returned from Moscow with the Soviet Government's consent to begin negotiations on the following terms:—

1. Full recognition of independence within the ethnographic boundaries and the immediate evacuation of Ukrainian districts, after the Ukrainian Government has eclared itself to be able to set up there its own administration.

2. Complete renunciation of any interference in Ukrainian internal affairs, under kuarantees for the free existence of the Communist Party; and

3. A military convention to secure victory against the reactionary enemies of the Ukraine and Russia.

In reply to this, in the autumn of 1919, tne Ukrainian Directory sent Mr. Bensiaf (Social Democrat) and Mr. Liubinsky (Social Revolutionary) to Mosco wto conclude an agreement —which, however, they did not succeed in doing.

Meanwhile, Denikin was defeated and two further deledgations were sent—late in 1919 or early in 1920—by the Ukrainians to Moscow to negotiate peace, neither of whom returned or sent messages to their Governments; the Ukrainians assert that they have been detained by force.

Denikin having been got out of the way, Rakowsky with his Soviet Government again appeared in Kharkov at the end of 1919.

The left wing of the Ukrainian Social Democratic Party desired to use the presence of Mr. Lansbury in Moscow, in the early part of this year, as the occasion of another attempt to bring about peace with the Soviet Government and the Directory. A Ukrainian Social Democratic Conference tock place in Berlin in February, 1920, as a result of which peace proposals were again made to the Moscow Government through the agency of Mr. Kopp, the representative of Soviet Russia in Berlin. The peace was to be based on the old conditions, including the immediate resumption of trade relationships between the Ukraine and Russia, together with the use, by Russia, of the Black Sea ports. In this case also, Moscow has sent no reply, and she has thus failed to return an answer to any of the three delegations sent between October, 1919, and February, 1920.

The downfall of the Central Powers and the Ukrainian failure to establish firm and lasting relationships between either the Entente Powers or Soviet Russia, has inevitably thrown her into the arms of Poland, and Petlura cannot be blamed too severely for adopting the only course open to him. In doing so, he appears to have sacrificed the Ukrainians in Eastern Galicia, a sacrifice which could not be defended; he has also probably united Russian imperialists and Bolsheviks and hardened them in their opposition to Ukrainian aspirations; he has failed to secure any tangible support from France or Great Britain, although it is reported that he can count on a considerable measure of sympathy in Roumania, Finland and in some, at any rate, of the Baltic States. He has accepted great risks and, no doubt, if he succeeds, great will be his reward.

Reviewed dispassionately, all the events in the Ukraine since the Russian Revolution of which we have knowledge, appear to prove three things:—

First of all, the Entente Powers, at any rate in Southern Russia, were not genuinely out to establish and support the principle of self-determination for which the war was fought, when doing so conflicted with their financial or economic interests; the policy of Soviet Russia is based on exactly the same stale, out-worn dogmas of commercial supremacy and the control of economic wealth, as was that of the Tsar's Government; Poland's natural and lawful desire to strengthen her frontiers against Bolshevism or imperialistic reaction in Russia, by supporting the establishment of a strong and independent Ukraine, is also not without its ulterior economic motives.

The Central Powers tried to conquer the Ukrainian peasants and eat their bread, and failed; Denikin and Kolchak (backe by the Allies) met a similar fate; Poland had a try and made little by it, and Soviet Russia has utilized all its forces against the Ukraine in vain. The people ho whave known Russian oppression for so long will not be beaten, brided, boughtd, betroyed or sold with foreign gold, and this Pilsudski and Petlura will speeddily learn should they happen to be disposed to think otherwise. The only immutable power in a nation is the character of its people, and the Ukrainian peasant has, for three long years, held his own against half the world. He will not give voluntarily, or as a result of force, his grain or sugar for promises or for gold. Without stable government, guidance or resources, he has proved himself unconquerable. Lenin and Trotski, because of whom half Europe pass restless nights, leave the Ukrainian peasant cold. Now, we have the ironic spectacle of Lenin sending Krassin to Europe to beg Mr. Lloyd George to help him to posses himself, presumably by force if necessary, of food that is not his, and of harbors which he covets and has failed to occupy suuccessfully or control. There may be, and probably is, food in Russia —grain and sugar—but it is all in the Ukraine and always has been. Like the Central Powers at Brest-Litovsk, Europe wants bread, and Lenin offers gold—or, if that be bloodstained, platinum—which, for all we know, may be softer, if not more nourishing.

As the economic wealth of the Ukraine is not under Mr. Lenin's control, any more than its great port, Odessa, how does he propose to deal with the situation, and what role is Great Britain to play? Is it to be a secret role as it was in January, 1918, when Mr. Picton Bagge specially represented Great Britain in the Ukraine, and as it was in January, 1919, when the Chief of the French Military Mission in Odessa reshaped the Ukrainian Directory to suit the views of France and the Entente Powers? Will Great Britain sacrifice the Ukraine to Soviet Russia in June, 1920, as she sacrificed it to French finance in January, 1919? If ever there was a case for the clear white light and disinterested scutiny of the League of Nations, this is one.

Many words have been spilt to describe the present Eastern European situation from innumerable points of view. Reduced to its fundamental basis, everything that has happened there in the past three years is merely the forld-old fight for the control of economic resources: Patrician or Proletarian; Tsarist; Reactionary; Socialistic or Bolshevik Governments are all, perhaps necessarily, the same. The unalterable facts of geography and the impregnable rock of economic factors will smash all governments and nations who ignore them.

This is no war between Poles and Russ, or between Russ and Ukrainian: it is, disguise it as you may, beginning and end, first and last, a war for the possession and control of the oil of Eastern Galicia, the coal and iron of the Donetz Basin, the vast grain fields of the Ukraine, and the Black Sea ports of Odessa, Nikoleiev and Kherson.

*Desmond Mountjoy.*

(From the New Europe, London, June 24, 1920.)

# МІСЦЕВІ ОГОЛОШЕНЯ.

## ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

**(В сій рубриці містимо оголошеня театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших поклинків).**

EAST ST. LOUIS, ILL.

Заходом **Української Громади** в E. St. Louis, відбудеться **ВЕЛИКИЙ БАЛЬ** і представленне **ХТО ВИНЕН**, **в неділю, дня 8. серпня (августа)** в Чеській гали при 11th і Exchange Ave. Се представленне є дуже гарне, тож просимо всіх Українців місцевих і позамісцевих прийти в як найбільшім числі, а певно не пожалуєте. Баль зачнеться точно о 1-шій годині пополудни а представленне о 7-ій годині вечер. Вступ 35 і 50 цнт., а діти від 7 років висше по 15 цнт. Грати буде Українська Банда. За добру забаву ручить — КОМІТЕТ. 90-92

HAMTRAMCK і DETROIT, MICH.

**Парохія Неп. Зачатія** в Гамтрамк, Міш. устроює **ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК дня 1. серпня 1920 р.** в парку Gardner Grove на Mack Ave.

На пікніку виступить борець Thomas Merrell до боротьби о заклад. Буде приґравати Українська Банда як і орхестра до танців. Хор тов. Івана Котляревського під управою Д. Атаманця. Будуть ще і другі несподіванки. Смачні напої і перекуска. Вступ до парку 50 цнт. Початок о годині 10-ій рано. 90-91

Беріть Beker кару, опісля трансфер на Mack кару до кінця, відтак два бльоки до парку.

За добру забаву ручить

КОМІТЕТ.



## ДО ВІДОМА БРАТСТВ І ТОВАРИСТВ В ДЖЕРЗИ СІТИ,

Український Народний Дім, 363-7 St. Pauls Ave., Jersey City, N. J., повідомляє отсим, що 6-го вересня, то є на Лейбор Дей відбудеться посвячення Народного Дому як і торжественне отворенне школи, тому просить не лише стриматися на сей день з якиминебудь забавами, але і взяти участь в тім святі. 90-91

ЗА УРЯД У. Н. Д.:

**Михайло Турчинський,** секр. рек.

## НЮ ЙОРК, Н. Й.

Сим повідомляєся делеґатів і уряд нюйорських товариств, які входять в склад Комітету Злучених Товариств, що збори згаданого Комітету відбудуться в пятницю, 30. с. м., в льокали під ч. 423 E. 9th St., New York. Початок зборів о годині 8-мій вечером. Товариства, які не є в К. З. Т., а мають замір працювати в спільній народній роботі, можуть бути заступлені через свій уряд. На сих зборах будуть рішатися важні справи щодо діяльности К. З. Т. Гаразд! 90-91

ЗА УРЯД К. З. Т.:

**Ів. Матейко,** предс., **О. Хотів,** скарб., **В. Кучкууда,** писар.



## ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

**Оголошення женитьби не приймаєсь. — За одно поміщенне платиться 10 центів за стрічку (5 слів), два і більше поміщень 7½ цента за стрічку від кождого поміщення. Після сих цін на дворазове оголошенне з 6 стрічок належить присилати $1.00. Оголошення продажи фарм приймається лише такі, коли в них є подана сама річ яка є на продаж, інвентар, запаси, положенне і ціна. Рішучо не приймаєсь оголошень з всякими дивовижними описами, висловлюванне надмірної прихильности для костумера і напади на других продавців.**

**Не належиться ждати відповідий на листи в справі оголошень, подаваних на адресу „Свободи", бо на такі листи адміністрація не відповідає, але передає їх сторонам, які подали оголошенне. Від сторін належить сподіватися відповіди.**



**ДР. СЕМЕН ДЕМИДЧУК** пошукує платного заняття. Може бути фізична праця, одначе на свіжому воздусі, в здоровій околиці. Адреса: 30 E. 7th St., New York City. 89-90

Пошукую своїх братів **МИХАЙЛА і ФЕДЯ ЛАПИНСЬКИХ,** з села Творевни, пов. Ліско, Гал. Мають перебувати в околиці Пітсбурга, Па. Хтоби о них знав або вони самі, прошу зголоситися до мене, їх сестри: PELAHIA LAPINSKA DOBRASH, 2021 Delgany St., Denver, Colo. 89-90

**НА ПРОДАЖ** бучерня і ґросерня, добрий кеш бизнес, між нашими і Славянами. Ціле улаДженнє в добрім стані. Голоситись до: P. BULWICZ, 481 Monmouth St., Jersey City, N. J. 89-90

**НА ПРОДАЖ** сейчас бучерня і ґросерня, бизнес добре просперуючий, між нашими людьми і Славянами, ціле уладженнє в добрім стані. Властитель продає задля виїзду до краю. Голоситись до штору під ч. 158 Tonnele Ave., Jersey City, N. J. 89-91

**ЩОСЬ ДУЖЕ** цікавого для кавалерів і вдівців. Пишіть, залучаючи 4-центову марку на адресу: ROYAL SALES CO., Station O, New York City 25

**ПОТРІБНО** мущин до фабричної роботи. $5.50 за девять і пів годин праці. WHITE TAR COMPANY, Belleville. Беріть Jersey City кару до Penna R. R. Meadow Shops. 90-92

**ПОТРІБНО** дівчини до заняття в реставрації. Години праці від 9—5, неділя вільна. Платня $10.00 тижнево і харч. Голоситись до: WM. LUBACK, 539 Pearl St., near Broadway, New York City. 90

**ПОТРІБНО** дівчини до заняття в готели. Платня $50.00 місячно, помешкане і харч. Голоситись до: WM. LUBACK, 539 Pearl St., near Broadway, New York City. 90

**НА ПРОДАЖ** Українсько-Робітничий Ресторант, в добрім місци, бизнес вироблений. Властитель продає з причини виїзду до краю. Добра нагода для Українця. Голоситись до ресторану під ч. 531 E. 12th Street, New York, N. Y. 90-91

Пошукую у важній справі **НИКОЛУ КОВАЛІВ,** з села Головицько, повіт Сколє. Хтоби о нім знав або він сам, прошу зголоситися на адресу: MAKSYM KARPINSKI, Box 63, Tyre, Pa., Allegheny Co. 90

Де є **ФЕДОР КУРЧІЙ,** з села Торговиця, повіт Товмач, Галичина. В 1911 р. приїхав до Ню Йорку. Хтоби о нім знав або він сам, зволить написати на адресу: JOHN CHAWLUK, 100 Commercial St., Adams, Mass. 90-91



**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**

# НОВИНКИ.

## Не лакомляться на воєнні медалі.

Міністерство війни у Вашінгтоні постановило наділити Медалею Побіди кождого американського ветерана світової війни, котрий зістав гоноровo увільнений з війска, або котрий є ще й доси при війску, але чекає на свою фізичну регабілітацію. Згадане міністерство приготовилося видавати кождого дня по 35.000 тих медаль, але в протягу місяця зголосилося лише 50.000 аплікантів. Урядові круги надіялися роздати всі медалі в протягу чотирох або пятьох місяців, а тут, як вояки будуть зголошуватися по сьої воєнні відзнаки у теперішній пропорції, то на роздачу всіх медаль треба буде ждати аж шість літ.

## Мексиканські власти проти радикалів.

В місті Вера Круз оповіщено дня 22. с. м. ґенеральний страйк. В наслідок сього страйку, а також недавних страйків у Тампіко і на мексиканських зелізницях, правительство зарядило доходження в справі радикального руху. Державний ґубернатор Селестіно Ґаска заявив, що мексиканські большевики, котрих приловиться на проступку законів, будуть строго карані, а чужинецьких проступників проженеться з мексиканського краю.

## Немила пригода автомобілевого злодія.

На гурток дітвори, яка бавилася на Лексінґтон евени в Ню Йорку, наїхав нечайно автомобіль і звалив з ніг 10-літного Патрика Тігана. Шофер, не знаючи про се, що під його самоходом находиться хлопчина, хотів їхати дальше, але малий Патрик вчіпився оси від переднього колеса і не дав автомобілеви рушитися з місця. На се надбіг стоячий недалеко полісман і почав розпитуватись о причину збіговища і крику. Шофер, побачивши біля себе публичного сторожа, стратив зовсім голову і заїхав на хідник, розганяючи на всі сторони переляканих женщин і дітий. Саме тоді зявився на місци сеї пригоди Самуїл Яффе і заявив полісманови, що се його автомобіль, який украдено в него рано тогосамого дня. Аматор чужого добра, Едвін Перез, опинився в поліційнім суді, а відтак у вязници, обжалуваний за троякий злочин: крадіж автомобіля, їзда автомобілем без відповідного дозволу і злочинне ушкоджене тіла малого уличника. А маленький Патрик, виповзавши на рачках зпід самохода й обтріпавши себе з пороху, плюнув в сторону автомобіля і закликав з досадою: „Ну, нехай же хто скаже, що ті автомобілі не є публичною завадою!"

## Грім убив двоє дітий в хаті.

Підчас градової тучі, яка лютилася в околици Ню Йорку минулого четверга пополудни, грім убив двоє дітий в місцевости Літл Нек, Л. Ай. Убиті зістали: дволітний Едвард Стесловский, і девятьлітна Дженні, яка тримала свого малого братчика на колінах. Їх мати з 10-місячним Зиґмунтом на руках і шістьлітна Зофія були в тійсамій кімнаті також, але грім не заподіяв їм ніякої шкоди.

## Бездротний телефон через Атлянтик.

Експерти Бездротної Компанії Марконія, які під пору перебувають в місті Ст. Джанс, столиці острова Нюфундленд (Канада), де роблять досвіди над бездротним телефонованнєм на далеку віддаль, оповістили в четвер (22. с. м.), що попереднього дня вони чули депеші зі стації в Челмсфорд, біля Лондону, віддаленої від Ст. Джанс більше ніж 2.000 миль. Сі експерти запевняють, що розпізнали голос капітана Равнда, експерта челмсфордської стації, і розріжнили докладно кілька поодиноких слів, але не могли склеїти тих слів у якесь зрозуміле речення.

## Забилася з боязни перед батьковою карою.

Анджеліна, 11-літна дочка Джюзепе Шіре в Ню Йорку, посварилася на улици з дочкою сусіда Марією і підчас сеї сварки подрапала трохи її лице. Батько Марії прийшов до Анджеліни і заповів їй, що скаже про її вчинок її батькови та постарається, щоби батько покарав її відповідно за її провину. Коли батько Анджеліни вертав уже зі своєї роботи, мала проступниця побоялася його кари і з боязни кинулася з четвертого поверха на камінний брук. Се сталося в середу (21. с. м.) пополудни, а в четвер о годині 8-мій рано потовчена дівчина закінчила в шпитали своє життє. Старший брат погибшої заявив на переслуханню, що батько карав усіх своїх пятеро дітий оглядно. Батько малої самовбийниці працює на доках, а мати в кравецькій робітни. До роботи ходив також і найстарший брат Анджеліни, а вона лишалася дома доглядати свою молодшу рідню.

## Пошукують за приватними капіталами кайзера.

Лондонські правительственні і фінансові круги заходяться пильно коло оцінки приватного майна Гогенцолернів, яке є інвестоване в цінних паперах і реальностях поза Німеччиною. Кажуть, що поза майном 300,000.000 марок в Німеччині родина бувшого кайзера має величезні суми у Великій Британії, в Злучених Державах і в Канаді, а особливо в Британській Колюмбії. Здогадуються, що найменьше $125,000.000 з кайзерівського приватного скарбу є інвестовані в британських цінних паперах.

## Практична порада.

Діти, які хорують на сухий кашель (коклюш), не повинно ся перевозити у трамваях (стріт-карах), аби в сей спосіб вони не заразили на згадану недугу здорових людий. Вони також не мусять іти до школи, кіна (мувінґ-пікчер) або якогонебудь публичного місця.

Здорових дітий треба вчити і наказувати, щоби не сходилися з тими дітьми, які хорують на сухий кашель. Їм треба часто говорити про небезпеку зарази через обміну ґумової жвачки (чуінґ-ґом), олівців або яких инших предметів, з котрими можна присвоїти собі від хорого висше згадану недугу.

Звичаї поплювування рук підчас гри в „бейз-бол" або загального цілования є також дуже небезпечні і часто-густо є причиною зарази.

Пускаючи терплячих на сухий кашель дітий на улицю, з ними повинен іти хтось із старших, аби не пускати їх між здорових дітий.

## Найбільша біблія.

Людність Канади буде оглядати в дуже короткім часі найбільшу біблію в світі. Комусь прийшло на думку, що таким робом мож буде поширити науку біблії і англійське товариство Біблійних Хрестоносців переписало цілу біблію. Весь папір віддано до переплетника, але він мусів уживати до орудування книгою модерного способу підношення. На самі окладинки зужито 12 баранячих шкір. Книга важить одну тону без чвертки, значиться 1.750 фунтів, і спочиває на сильно збудованій патріотично окрашеній опорі, яку перетягається разом з біблією-велитом. Промір книги числить 5 стіп і 2 цалі через 8 стопи і 6 цалів. Коли книгу отворится, то поперечний промір виносить 7 стіп і 10 цалів.

## Нікель в Канаді.

Початок розвитку ніклевих копалень датується в Канаді від 1883 р. До того часу ніхто навіть не припускав, що Канада буде належати колись до найбогатших держав ніклю в цілім світі. Коли перший раз отворилася копальня ніклю Морея, то обчисляли, що в околицях Судбурів і Капер Кліфу мало бути 9 міліонів тон ніклевих верств. Відтоді одначе компанії, що мають свої ніклеві заводи, начисляють 70 міліонів тон ніклевих верств. Крім того має там находитися яких 80 міліонів тон ніклевої верстви. Таких богатих верств ніклю нема ніде в цілому світі. Нова Каліфорнія, яку уважають за богату в нікель, числить ледво 600 тисяч тон ніклевої верстви. Не треба забувати, що всі отсі богатства опинилися в руках купки магнатів, а не в руках держави.

## Арештоване за легковаженє.

Леона Дереновского з Транскона (Канада) потягнено до суду за те, що не постарався до своєї жінки о поміч на критичну хвилю, а се було причиною, що жінка по приході дитяти на світ померла. В суді він зізнав, що його жінка повила вже девятеро дітий без лікаря, отже він думав, що й тепер обійдеться без лікарської помочи.

## Унція раду $3,000.000.

Точнійші обчислення виказали, що річна продукція раду виносить одну унцію, тобто одну шіснайцяту часть фунта. Вартість такої малої частини сього лічничого металю оцінюється на 3 міліони долярів. Дотепер в цілому світі є ледви чверть фунта раду, вартости 12 міліонів долярів. При лічению уживається ледви 50 міліґрамів його субстанції, завбільшки головки сірника, але й за сю одробинку треба заплатити 600 долярів. Метал раду формується на тоненькі кусники, завгрубшки олівцевого серця, і держиться в скляних рурках, відповідно опечатаних, бо найслабший дотик пальців спричинив би поважне попарення. Крім того рад переховується в оловяних безпечницях. Раду уживається найбільше до лічення рака, але нові досліди виказують успіх лічення сеї недуги без помочи раду.

# ВПЛИВ ЕЛЕКТРИКИ НА РІСТ РОСТИН.

Вже давно завважали люди прихильний вплив електрики на зріст ростин. На сю думку навів їх передівсім загально відомий факт, що по громовій бурі ростини починають красше розвиватися. Роблено пізнійше богато досвідів і вони доказали понад усякий сумнів, що електричне світло та сила пособляє зростови ростин. Найцікавійші з тих досвідів відносяться до електризовання насіння, призначеного на засів, та до електризовання почви, в котрій мається його сіяти. Цікаво також, що в тій цілі стали уживати електричности, не добуваної штучними способами у фабриках, але природної електрики землі та воздуха, котру ловлено спеціяльними приготованими на се приладами.

Перші проби в тім напрямі робив ще приятель Американця Франкліна, Бертолон, але його досвіди забуто скоро. Вернувся до них російський ботанік (учений, що займається ростинами) Спешнев, котрий дістав поражаючі висліди. Він „ловив" воздушну електрику і розпроваджував її по сіти, поставленій понад ростинами. Завдяки сему діланню він одержував замітні результати: збір збіжа підносивсь о 55 процент, збір картофлі о 11 процент.

Богато важнійші та цікавійші досвіди на тім поли, важкім як з теоретичного так і з практичного боку, робив Француз, поручник Басті, котрий в 1912 році виставив на виставі в Антіб свій апарат до ловлення воздушної електрики, а також масу таблиць та фотографічних знимок, доказуючих осягнені ним результати.

Апарат поручника Басті дуже подібний до громозводу Франкліна і ділає в тойсамий спосіб. Атмосферична електрика розбуджує електрику в апараті, котрої одна часть розходиться по окружаючім воздусі, а друга частина розпроваджується по земли. Треба було стеречися уставляти такі апарати коло високих предметів, котрі самі подекуди являються такими „громозводами".

Зі своїми громозводами поручник Басті доконав богато і дуже цікавих досвідів. Він поділив примірoм свою досвідну землю на чотири части: одну засівав зерном, котре передше через 5 днів з ряду виставляв на ділання електрики, а по засіянню якого також виставляв апарат, щоби ділав на нього; другу частину засівав такимсамим зерном, але по засіянню над ним електричного апарату не ставив. Трету грядку, вкриту електричними апаратами, засівав звичайним зерном; а наконець четверта частина не мала ні громозводів ні електризованого зерна і тимсамим служила досконалою основою для порівнання урожайности усіх частий. Очевидна річ, що земля, зерна і всі другі умови росту і розвою ростин були зрештою на всіх чотирох частях однакові.

Результати вийшли просто поражаючі та не лишаючі найменьшого сумніву про корисний вплив електрики на зріст ростин. Ось так на перших трох грядках шпінак (лобода), цукровий горошок і суниці були готові до збору вже 2. мая, тоді як на четвертій грядці їх не можна було ще збирати і 20. мая, тобто майже в три тижні пізнійше.

Такісамі висліди одержав поручник Басті і щодо скількости збору: з 1.600 кубічних центиметрів наелектризованої почви Басті зібрав 1.450 грамів шпінаку, а з такогосамого обему ненаелектризованої землі лише 325 грамів. Урожай суниць на наелектризованій почві перевисшав в четверо урожай ненаелектризованої землі.

Навіть на рід плодів мала електрика вплив, бо плоди з наелектризованої землі були богато ліпші ніж зі звичайної землі.

А чи має „громозвід Басті" яке практичне значінне? Се значить, чи є яка можливість, щоби його спосіб, підносити урожайність землі електрикою, був широко розповсюднений не лише по досвідних полях учених, але й по полях і городах рільників і огородників?

Щодо вживання „громозводу Басті" для піль то покищо про се навіть говорити тяжко; раз, що се певно за дороге, а по друге, навіть Басті ще не розсліджував, який вплив має електрика на поля зі збіжем.

Щодо вживання його громозводу на городах то справа представляється трохи инакше. Поручник Басті каже, що один громозвід не коштує його дороще як 10 до 15 сентимів, та що ті громозводи навіть діти можуть уставляти і збирати, і тому на його думку вони повинні найти широке применення. Та тут не дасться заперечити, що все таки вклад капіталу та праці є значний і тому широке розповсюдненє громозводу Басті стрічає на великі перепони і він може покищо „принятися" в підміських городах, де земля дуже дорога, а збут великий, а доперва пізнійше, зі зростом напруженої господарки, з удосконаленнем апарату, з його подешевінням він буде міг поширитися дальше.

На разі війна певно зробила велику кривду новому апаратови і задержала як дальші досвіди винахідника так і практичне поширенне його добродійного винаходу.